

Eesti turba jätkusuutlikkuse kontseptsioon

Vastutustundliku turbatootmise põhimõtted

Vapo Grupp / Tootsi Turvas AS
Tallinn
Eesti
www.vapo.com
www.tootsiturvas.ee
Oktoober 2020
Version 1.0

EESSÕNA

2019. a kevadel koostas Vapo Grupp projekti tema poolt Soomes toodetava turba jätkusuutlikkuse kontseptsiooni välja töötamiseks. 2020. a alguses otsustati, et analoogne kontseptsioon tuleks luua ka teistes riikides, kus Vapo Grupp turvast toodab. Selles dokumendis on kirjeldatud tavad, mis kehtivad Eestis, ettevõttes Tootsi Turvas AS (Vapo Oy omanduses). Turba jätkusuutlikkuse kontseptsiooni eesmärk on kirjeldada turba kui tooraine jätkusuutlikkust ning see võtab kokku turbatootmise seadusandliku ja tegevusliku tausta. Kontseptsioon põhineb Vapo Grupi juhtimissüsteemil ja püüdleb turba, kui tooraine, tootmise ja turbatootmisala elutsükli läbipaistvuse suunas. Kontseptsioon on mõeldud lihtsustama eelkõige aiandusturba ja turbapõhiste kõrge lisandväärtustega toodete müüki ja turustamist.

Kontseptsiooni koostamises osalesid järgmised spetsialistid Vapo Grupist: Evelin Krekker (juht), Leena Imppu ja Päivi Martikainen.

Kontseptsiooni väljatöötamist suunasid Urmas Reintam ja Matti Puuronen Tootsi Turvas ASist. Valminud kontseptsiooni kinnitas Vapo Grupi jätkusuutlikkuse juhtrühm, mille esimeheks on Petri Järvinen. Lõpliku heakskiidu avaldamiseks andis Vapo Grupi juhtrühm.

KOKKUVÕTE

Turvas on ainulaadne orgaaniline märgalal kasvav biomass, mis moodustub turba-ala ökosüsteemides toimuvate looduslike protsesside tulemusena. Turba kasutamisel on olulised positiivsed mõjud inimeste põhivajaduste täitmisele ja heaolu loomisele. Näiteks aitab turvas kaasa tervisliku kohaliku toidu tootmisele ja turbapõhised kõrge lisandväärtusega tooted puhastavad elupaiku ja parandavad puhta joogivee kättesaadavust. Turba jätkusuutlikkuse kontseptsioon kirjeldab Eestis, Tootsi Turvas ASi (Vapo Oy omanduses) poolt, vastutustundlikult toodetud turba seadusandlikku ja tegevuslikku tausta.

Enamikes Vapo Grupi ettevõtetes juhitakse turbatootmise tegevust vastavalt sertifitseeritud juhtimissüsteemile, sealhulgas ISO 14001 keskkonnajuhtimissüsteem ja ISO 9001 kvaliteedijuhtimissüsteem. Kuigi Tootsi Turvas ASil Eestis need sertifikaadid puuduvad, siis juhitakse, suunatakse ja kontrollitakse keskkonna- ja kvaliteeditavasid Vapo Grupi tasandil, mis on tegevusriikides ühtlustatud.

Tootsi Turvas AS tegutseb vastavalt ELi ja kohalikele Eesti õigusaktidele, mida toetavad RHP (Regeling Handels Potgronden)⁵ ja RPP (Responsibly Produced Peat)⁴ sertifikaat. RHP kvaliteedimärk annab sertifitseeritud substraatidele põhjaliku kvaliteedihinnangu ning RPP põhimõtted ja kriteeriumid tagavad turbatootmisala vastutustundliku majandamise turbatootmise ajal ja järel. Kumbki sertifikaat nõuab regulaarseid kolmanda osapoole auditeid.

Eestis on turbatootmine keskkonnavalaste õigusaktidega rangelt reguleeritud. Kõikidel Tootsi Turvas ASi Eestis asuvatel turbatootmisaladel tegutsetakse Eesti Keskkonnaameti poolt antud keskkonnalubade alusel. Samuti järgitakse Keskkonnaameti ja Keskkonnaministeeriumi poolt avaldatud suuniseid.

Keskkonnavalade nõuete peamine eesmärk on vältida looduse ja vee reostamist, vähendada negatiivseid keskkonnamõjusid ning toetada elurikkust ja loodusvarade säästvat kasutamist. Muu hulgas hõlmab luba turbatootmise mahu ja tootmistehnoloogiate reguleerimist ning suuniseid korrastamiseks (soo taastamine, metsastamine jne). Kõigi oma turbatootmisalade rajamisel kasutab Tootsi Turvas AS parimat võimalikku tehnikat, et täita kohalike keskkonnalubade nõudeid, ning püüab keskkonnamõjud ja riskid minimeerida kõigis oma tegevustes.

Tootmisala ettevalmistamist ja turbatootmist viivad läbi alltöövõtjad, kes järgivad keskkonnalubades ja Vapo Grupi alltöövõtjate tegevusjuhendis sätestatud. Tootsi Turvas AS korraldab kõikidele oma töötajatele ja alltöövõtjatele ohutus- ja keskkonnavalaseid koolitusi. Tootsi Turvas ASi ja Vapo Grupi regulaarne järelevalve ja siseauditid ning ametiasutuste kontrollid tagavad, et lubade nõuded oleksid täidetud ja aruanded esitatud.

Eestis kestab turbatootmine ühel alal tavaliselt 40–70 aastat. Tootmise lõpetamisel saab alasid korrastada/taastada mitmeti. Eestis on turbatootmisalade korrastamise levinuimateks vormideks metsastamine ja märgalade loomine või taastamine. Tootsi Turvas AS hakkab alasid maa korrastamiseks ette valmistama 5 aasta jooksul enne tootmise kavandatud lõppu. Seejärel, kui mets hakkab metsastamise järel kasvama või uus turvas taastatud märgalal moodustuma, muutub ala kiiresti taas süsinikku akumulatsiooniks. Samuti suurendab ala korrastamine ka elurikkust.

Tootsi Turvas AS püüdleb kõigis oma tegevustes läbipaistvuse ja avatuse poole. Huvirühmi kutsutakse kavandatud tootmise üle arutlema keskkonnamõjude hindamise ajal, nii et huvirühmade ettepanekuid ja arvamusi võetaks keskkonnavalade andmise menetluses arvesse.

Vapo Grupp annab oma majanduslikest, keskkondlikest ja sotsiaalsetest mõjudest aru iga-aastases ettevõtte jätkusuutlikkuse aruandes, mis põhineb Globaalse Aruandlusalgatuse (Global Reporting Initiative, GRI) raamistikul.

Sisukord

1	TURBA SÄÄSTVUSE ÜLEVAADE, EESTI.....	1
1.1	Eesmärk ja ulatus.....	1
1.2	Säästvus Vapo Grupis ja Tootsi Turvas ASis	1
2	JUHTIMINE JA ÕIGUSAKTID	4
2.1	Ettevõtte.....	4
2.2	Juhtimine.....	4
2.3	Juhtimissüsteem	6
2.4	Eesti siseriiklikud õigusaktid, mis käsitlevad turbatootmist.....	7
2.5	Välis- ja sisekontrollid ja -auditid.....	11
2.5.1	Eesti järelevalveasutuse kontrollid.....	11
2.5.2	ISO standardi audit	11
2.5.3	Turbatootmisaladele spetsiifilised auditid	12
3	KESKKONNAVASTUTUS	12
3.1	Eesti turbamaad.....	12
3.2	Tootmisala valik	13
3.3	Soode taastamine Eestis ja Vapo Grupp	13
3.4	Tootmisala ettevalmistamine	13
3.5	Turbatootmine	15
3.6	Keskkonnakaitse turbatootmisel.....	15
3.7	Sisekontroll	16
3.8	Maa järelkasutus pärast turbatootmist	16
4	SOTSIAALNE VASTUTUS.....	19
4.1	Huvirühmadega suhtlemine.....	19
4.1.1	Huvirühmadega suhtlemine enne loa saamist	19
4.1.2	Loa andmise protsessi menetlemine	19
4.2	Ettevõtte vastutuse aruanne.....	19
5	FINANTSVASTUTUS	19
6	TURBA SÄÄSTVUSE KONTSEPTSIOONI KINNITAMINE.....	20
	MÕISTETE SELETUSED.....	21
	ALLIKAD	24

1 TURBA JÄTKUSUUTLIKKUSE ÜLEVAADE, EESTI

1.1 Eesmärk ja ulatus

Turvas on ainulaadne orgaaniline märgala biomass, mis moodustub boreaalse turbaala ökosüsteemide taimestiku lagunedes. Turvas on multifunktsionaalne tooraine ja sellel on palju eri otstarbeid, mis soodustavad säästvat igapäevaelu ja toovad inimeste ellu heaolu. Turvas aitab kaasa tervisliku kohaliku toidu tootmisele ja turvapõhised kõrge lisandväärtusega tooted näiteks puhastavad elupaiku ja parandavad puhta joogivee kättesaadavust. Selle kontseptsiooni eesmärk on tõendada kasvusubstraatides ja turvapõhistes kõrge lisandväärtusega toodetes kasutatava Eesti turba jätkusuutlikkust.

Kontseptsioon kirjeldab Vapo Gruppi kuuluva Tootsi Turvas ASi poolt vastutustundlikult toodetud turba seadusandlikku ja tegevuslikku tausta. Selle kontseptsiooni alla kuulub kogu Eestis Tootsi Turvas ASi poolt toodetud turvas. Turbatootmise põhimõtted ja tavad esitatakse osades, mis on jaotatud haldusküsimusteks ning keskkonna- ja sotsiaalseks vastutuseks. Tegevusraamistik põhineb kehtival õigusaktidel, heal taval ja Vapo Grupi juhtimissüsteemil.

1.2 Jätkusuutlikkus Vapo Grupis ja Tootsi Turvas ASis

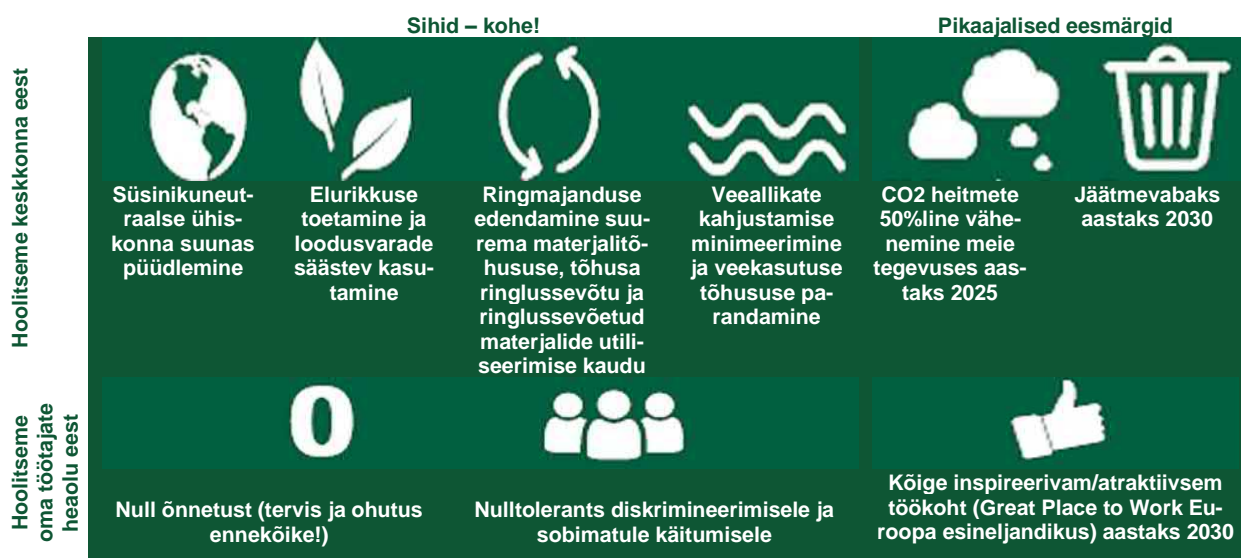
Juhindudes Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni säästva arengu eesmärkidest aastani 2030, soovime, et säästvus/jätkusuutlikkus oleks osa kõigist meie tegevustest. Jätkusuutlikkus on Vapo Grupi strateegia ja eesmärgi „Jätkusuutlik igapäevaelu“¹ tuumaks. Meie jätkusuutlikkuse eesmärk on muuta Vapo Grupp netopositiivseks ettevõtteks, võttes arvesse oma tegevuste, toodete ja teenuste mõju keskkonnale, tervisele, ühiskonnale ja teadmistele.

Vastutus on Vapo Grupi tegevuste alustalaks.² Vapo Grupi eesmärk on rahuldada tuleviku vajadused, luues lahendused jätkusuutlikuks igapäevaeluks. Kasutame säästvat/jätkusuutlikku arengut toetavate kasvusubstraatide ja uute turvapõhiste toodete tootmiseks looduslikke tooraineid. Samuti varustame turbaga kohalikku soojatootmist.

Vapo Grupi suured jätkusuutlikkuse sihid, sealhulgas keskkonnastrateegia eesmärgid, kinnitati Vapo Grupi juhatuse poolt 2019. a juunis. Pikaajalised eesmärgid määratleti üksikasjalikult 2020. a alguses. Meie jätkusuutlikkuse eesmärgid keskenduvad kahele alale:

- a) Hoolitseme keskkonna eest ja
- b) Hoolitseme oma töötajate heaolu eest.

Jätkusuutlikkuse elluviimise aastakavad kinnitab ja neid täiendab kõrgem juhtkond ning edenemisest antakse aru Vapo Grupi juhatusele.

Joonis 1. Vapo Grupi suured jätkusuutlikkuse sihid ja pikaajalised eesmärgid

Turba jätkusuutlikkuse kontseptsioon on osa Vapo Grupi jätkusuutlikkuse elluviimisest ja seda toetavad teised Vapo Grupile antud vastutusalased sertifikaadid. Need sertifikaadid koos selle turba jätkusuutlikkuse kontseptsiooniga moodustavad Vapo Grupi jätkusuutlikkuse vihmavarju, mille aluseks on keskkonna- ja kvaliteedijuhtimis süsteemid. Toote- või ettevõtjaspetsiifilised sertifikaadid ja turba jätkusuutlikkuse kontseptsioon täiendavad vastutustundlikku äritegevust igale sertifikaadile või kontseptsioonile eriomaste nõuetega.

Joonis 2. Vapo Grupi säästvuse vihmavari

Toote- või tegevusalaspetsiifilised vastutustundlikkuse sertifikaadid toetavad ökoloogiliselt, sotsiaalselt ja finantsiliselt säästvat äritegevust ja toorainetootmist. Näiteks rakendatakse Vapo Grupis puitkütuse ettevõtjate FSC sertifikaate. **FSC**³ (Forest Stewardship Council) sertifikaat toimib ühtlasi metsa rahvusvahelise sertifitseerimisena, et edendada vastutustundlikku metsamajandamist metsandustoodetele standardite kehtestamise kaudu.

Lisaks sellele turba jätkusuutlikkuse kontseptsioonile on turba jaoks olemas ka muud sertifitseeritud süsteemid. **RPP** (Responsibly Produced Peat)⁴ sertifikaat antakse aiandusturbale ja see tagab, et kasvusubstraatide koostisosana kasutatav turvas pärineks vastutustundlikest allikatest. **RHP** (Regeling Handels Potgronden)⁵ ja **Good Soil**³² on turbapõhiste substraatide ja kasvusubstraatide kvaliteedimärgid. Kvaliteedimärk veenab kliente ja professionaale substraadi kvaliteetsuses ja ohutuses.

Teisi sobivaid tootespetsiifilisi sertifikaate rakendatakse, kui see on vajalik ja kui see toetab teisi jätkusuutlikkuse kontseptsioon sertifikaate. Vastutusosalastele sertifikaatidele lisaks järgib Vapo Grupp Rahvusvahelise Turbamaade Ühingu (International Peatland Society) poolt avaldatud turbamaade vastutustundliku majandamise strateegiat⁶.

Vapo Grupi keskkonnastrateegia aastateks 2019–2022 põhineb Vapo Grupi strateegial¹ ning võtab arvesse megatrende, arenguid seadusandluses ning meie klientide ja teiste huvirühmade ootusi.⁷ Neli keskkonnastrateegia sihti on:

1. Süsinikuneutraalse ühiskonna suunas püüdlemine
2. Elurikkuse toetamine ja loodusvarade säästev kasutamine
3. Veeallikate kahjustamise minimeerimine ja veekasutuse tõhususe parandamine
4. Ringmajanduse edendamine suurema materjalitõhususe, tõhusa ringlussevõtu ja ringlussevõetud materjalide utiliseerimise kaudu

Keskkonnastrateegia sihtidel on eesmärgid ja näitajad aastateks 2019–2022, mõnedel isegi aastani 2025. Eesmärgid ja näitajad kavandatakse pidevalt ja nende edenemist jälgitakse üksikasjalikult.

Esimese strateegilise sihi puhul oleme seadnud ambitsioonikad eesmärgid vähendada CO₂ heitmeid oma tegevuses poole võrra. Jätkusuutlikkuse kava olulise osana on toorainete ja toodete süsiniku jalajälje arvutamine osa süsinikuneutraalse ühiskonna suunas tegutsemisest.

Teine strateegiline siht hõlmab selle jätkusuutlikkuse kontseptsiooni käivitamist Soomes, Rootsis ja Eestis ning **RPP** vastutustundlikult toodetud turba sertifikaadi rakendamist aiandusturbale. Muudeks eesmärkideks on aktiivne ja asjakohane turbatootmisalade korrastamine, taaskasutamine ja turba tootmine üksnes juba mõjutatud turbaaladel, aga ka elurikkuse suurendamine turbatootmisaladel.

Kolmas strateegiline siht tähendab, et me minimeerime negatiivsed mõjud nii vooluveekogudele kui olulistele joogiveeallikatele, kasutades tõhusaid veepuhastussüsteeme ja suurendades veekasutuse tulemuslikkust kõikide oma tegevuste ja toodete puhul. Samuti püüame minimeerida vee mõjud ümbritsevale loodusele. Lisaks töötame välja turbapõhised kõrge lisandväärtusega tooted, nagu aktiivsüsi, mida kasutatakse gaasidest ja vedelikest kahjulike ainete kõrvaldamiseks.

Neljas strateegiline siht käsitleb ringmajanduse arengut, keskendudes jäätmete vähendamisele eelkõige plastiku taaskasutuse ja ringlussevõtu lahenduste, aga ka tuha utiliseerimise kaudu mulla väetisena turbatootmisalade metsastamisel.

Koos nende strateegiliste sihtidega arvutame välja oma tegevuste otsesed mõjud ning püüame saada netopositiivseks ettevõtteks.

2 JUHTIMINE JA ÕIGUSAKTID

2.1 Ettevõte

Vapo Grupp on rahvusvaheline ettevõte, mille strateegiaks on inimeste põhivajaduste rahuldamine. Meie äritegevus edendab professionaalset toiduainete kasvatamist ja hobiaiandust, atraktiivsete ja meeldivate elukeskkondade rajamist. Pakume oma äriühingutest ja tarbijatest klientidele kohalikke kü-tuseid ja töötame välja tooteid õhu ja vee puhastamiseks.⁸

Vapo Grupp koosneb 10 ettevõttest, mis tegutsevad 5 riigis, kusjuures emaettevõtteks on Vapo Oy. Vapo Oy omanikeks on Soome riik (50,1%) ja Suomen Energiavarat Oy (49,9%) ning Tootsi Turvas ASi omanikuks on Vapo Oy. Vapo Oy (Soome), Tootsi Turvas AS (Eesti) ja Neova AB (Rootsi) on ettevõtted, mis tegelevad turbatootmisega. Vapo Oy on Soomes turvast tootnud alates 1940. aastatest, Tootsi Turvas AS alustas turba ja turbatoodete tootmist Jõõpre turbatööstuses aastal 1919. Vapo Oy ettevõtte juhtimisest saab rohkem lugeda **ettevõtte juhtimise aruandest**.⁹

Vapo Grupi tegevus jaguneb erinevateks üksusteks: **kasvatamine ja hoolimine (Grow & Care), uued arendused, tarneahela juhtimine ja grupi tugiteenused**. Kasvatamise ja hoolimise (Grow&Care) üksus on spetsialiseerunud kasvusubstraatidele, ringlussevõtule ning turba tooraine hulgimüügile. Tarneahela juhtimise talitus vastutab turba tarne, turba tootmise, logistika, ühishangete ning kõrge töökvalliteedi ja jätkusuutlikkuse (sealhulgas keskkonna-, kvaliteedi- ja tööohutuse) juhtimise eest grupi igas üksuses ja talituses. Grupi tugiteenuste üksus hõlmab personali, finants- ja ärikontrolli, ITd, kommunikatsiooni ja avalikke suhteid ning õigusteenuseid ja siseauditit kogu grupis.

Vapo Grupi uute arenduste üksus töötab välja uudseid lahendusi, mis põhinevad turba ja teiste looduslike materjalide täiustamisel täiesti uuteks kõrge lisandväärtusega toodeteks. Uued kõrge lisandväärtusega tegevusalad põhinevad turba utiliseerimisel aktiivsõe ja teiste toodetena, et puhastada saastunud keskkondi ja luua inimeste ja looduse heaolu.

2.2 Juhtimine

Vapo Grupi juhtorganid

Kõrgeimat otsustusõigust teostavad Vapo Grupis osanikud üldkoosolekul. Grupi juhtimise eest vastutab üldkoosoleku poolt ametisse nimetatud juhatus ja juhatuse poolt ametisse nimetatud tegevdirektor. Juhatuse ja tegevdirektori töö üle teostab järelevalvet üldkoosoleku poolt ametisse nimetatud nõukogu. Grupi juhtrühm ja muu kõrgem juhtkond aitavad tegevdirektorit tema ülesannetes. Juhatuse otsustab grupi juhtimissüsteemide üle ja veendub, et ettevõtte järgiks häid ettevõtte juhtimise tavasid.

Tütarettevõtted

Vapo Grupi üksuste ja talituste operatiivne juhtimine on iga üksuse ja talituse juhataja vastutusel. Juhatajad annavad aru Vapo Oy tegevdirektorile. Tütarettevõtete juhtimine toimub samuti Vapo Grupi üksuste ja äritalituste kaudu.

Tootsi Turvas AS on Vapo Oy omanduses. See on registreeritud Eestis ja peab järgima siseriiklikku õigust.

Tegevusjuhend

Vapo Grupi juhatuse on kinnitanud **tegevusjuhendi**¹⁰, mille eesmärk on suunata meid kõiki õigete igapäevaotsuste tegemisel, mida oodatakse healt ettevõtte töötajatelt, ning seal on sätestatud kõikides meie tegevustes nõutavad miinimumstandardid. Tegevusjuhend puudutab iga inimest, kes töötab Vapo Grupis või mõnes teises Vapo Grupi kuuluvas ettevõttes. Eetiline käitumine on meie igapäevase töötamise aluseks, arvestades mitte üksnes siseriiklike ja rahvusvaheliste seaduste ja määruste, vaid ka klientide, meie enda personali ja teiste huvirühmade ootuste, aga ka Vapo Grupi väärtushinnangutega. Me toetame õiglaseid äritavasid ja ootame sama oma äripartneritelt, töövõtjatelt, alltöövõtjatelt, tarnijatelt, allhankijatelt, edasimüüjatelt ja kõigilt teistelt koostööpartneritelt.

Tegevusjuhend sisaldab suuniseid vastutustundlikkuse ning seaduste ja määruste järgimise, aususe, inim- ja tööõiguste, ohutuse, keskkonnamõjude ja läbipaistvuse kohta.

Näiteks mõõname me, et meie tegevus mõjutab keskkonda ning püüame minimeerida oma tegevuse kahjuliku mõju õhule, veele, maale, pinnasele ja elurikkusele. Tagame, et meie töötajatel oleksid sobivad oskusteadmised ja kogemused keskkonnateemade kohta, samuti ressursid, mis võimaldaksid neil oma kohustusi tõhusalt täita. Töötame keskkonnaga seotud hädaolukordade ennetamise nimel.

Me austame ja järgime rahvusvahelisi inim- ja tööõigusi, sealhulgas ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni põhikonventsioone. Oleme pühendunud oma töötajate õiglasele ja võrdsele kohtlemisele ega tolereeri diskrimineerimist rassi, rahvusliku või etnilise päritolu, kodakondsuse, nahavärvi, keele, soo, vanuse, perekondlike olude, seksuaalse sättumuse, tervise, usu, sotsiaalsete seisukohtade, poliitilise või ametialase aktiivsuse või mis tahes muu võrreldava põhjuse pärast. Me ei tolereeri töö juures mitte mingisugust ahistamist ega kiusamist ega luba sunniviisilist tööd või laps- või noortööjõu kasutamist enda tegevuses ega ühegi oma partneri poolt.

Kõiki meie tarnijaid koheldakse võrdselt ning me toetame õiglast ja avatud hankeprotsessi. Lisaks puhtalt majanduslikele ja kvaliteedikriteeriumitele võtame tarnijate üle otsustamisel muu hulgas arvesse ka keskkonna- ja ohutusalaseid aspekte. Kõik meie tarnijad peavad järgima Vapo Grupi tarnija tegevusjuhendit.

Tarnija tegevusjuhend¹¹

Tarnija tegevusjuhendi eesmärk on suunata Vapo Grupi tarnijaid järgima Vapo Grupi tegevusjuhendis ja ettevõtte vastutuspoliitikas kirjeldatud põhimõtteid. Tarnija tegevusjuhend puudutab kõiki Vapo Grupi tarnijaid ja nende töötajaid, tütar-ettevõtteid ja selliste tarnijate kontrolli all olevaid ettevõtteid. Tarnija tegevusjuhendist ei saa alltöövõtjate või muude partnerite kasutamise kaudu kõrvale hoida.

Vapo Grupp julgustab tarnijaid töötama välja omaenda ettevõtte vastutuse ja vastavuse kavasid. Vapo Grupi jaoks on tähtis ehitada oma ettevõtte üles ja arendada seda pikas perspektiivis jätkusuutlikult ning me nõuame seda ka oma tarnijatelt. Eetiline käitumine on meie igapäevase tööviisi aluseks, arvestades mitte üksnes siseriiklike ja rahvusvaheliste seaduste ja määruste, vaid ka klientide ja teiste huvirühmade ootustega.

Vapo Grupi ettevõtte vastutuse poliitika

Vapo Grupi ettevõtte vastutuse poliitika² kirjeldab tervishoiu ja ohutuse ning keskkonna- ja kvaliteediküsimustega seotud tegevusreegleid, mida tuleb meie kõikides tegevustes järgida. Poliitika on Vapo Grupi juhatuse poolt kinnitatud.

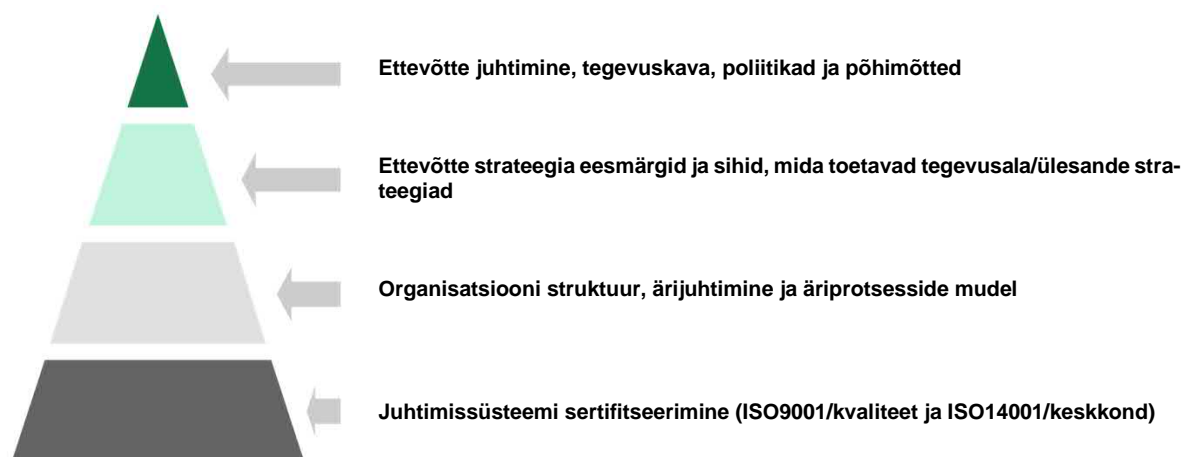
Strateegia peamiseks põhimõtteks, millele juhatus ja kogu personal on pühendunud, on:

- Tervis ja ohutus on meile esmatähtis.
- Eelistame oma tootearenduses säästvaid lahendusi.
- Minimeerime oma tegevuse kahjulikud keskkonnamõjud.
- Meie tooted vastavad klientidega kokku lepitud kvaliteedinõuetele.
- Oleme pühendunud oma tegevuse pidevale täiustamisele.

2.3 Juhtimissüsteem

Enamikul Vapo Grupi ettevõtetest on ISO sertifikaadiga juhtimissüsteemid, sealhulgas ISO 14001 keskkonnamõjujuhtimissüsteem ja ISO 9001 kvaliteedijuhtimissüsteem. Kuigi Tootsi Turvas ASil Eestis need sertifikaadid puuduvad, siis juhitakse, suunatakse ja kontrollitakse keskkonna- ja kvaliteeditavasid Vapo Grupi tasandil, mis on tegevusriikides ühtlustatud.

Juhtimissüsteem on kokku lepitud juhtimispõhimõtete, strateegiate, töökordade ja juhendite kogum. See toetab ettevõtte juhtimist ja aitab meil saavutada oma sihid ja eesmärgid. Oleme pidevalt pühendunud oma tegevuse täiustamisele, keskkonnamõjude vähendamisele ja oma töötajate ohutuse ja heaolu parandamisele. Juhtimissüsteemis määratletakse keskkonnamõjukohustused ja pädevused, et keskkonnaprobleemidega vastutustundlikult tegeleda.

Joonis 3. Vapo Grupi juhtimissüsteemi hierarhia

Vapo Grupi tasandil on juhtimissüsteemil selge hierarhia ning see on astmeline. See on dokumenteeritud Integreeritud juhtimissüsteemi (IJS) andmebaasis, kus on kirjeldatud meie grupi tasandil juhtimist ning ühiseid strateegiaid, töökordasid ja juhendeid.

Esimesel tasandil on määratletud meie ettevõtte juhtimine, tegevuskava, strateegia ja põhimõtted. Ettevõtte juhtimine määrab ära selle, kuidas meie ettevõtet juhitakse, samuti meie ettevõtte juhtorganite, omanike ja muude huvirühmade vahelise interaktsiooni. Strateegiad on ametlikud kohustuslikud seiskohad, reeglid ja määrused. Põhimõtted kirjeldavad seda, kuidas me tegutseme konkreetsetes huvialakonnas, põhimõtete järgimine on samuti kohustuslik.

Teisel tasandil on määratletud meie ettevõtte strateegia eesmärgid ja sihid, mida toetavad tegevusala- ja ülesandespetsiifilised strateegiad. Strateegia viiakse ellu kohustuslike saavutuste kava järgi, millel on pikaajaline fookus (3–5 aastat). Aastakavadades on määratletud meie sihtmärgid ja prioriteetsed tegevused lühiajalise fookusega (1 aasta). Tulemusjuhtimine toimub igakuiselt tegevusaruannete esitamise, pideva täiustamistsükli ja personali tulemuslikkuse juhtimise kaudu.

Kolmandal tasandil on määratletud meie organisatsiooni struktuur ja ärijuhtimine, mis kirjeldavad, kuidas me oleme organiseeritud ja milline on meie otsuste tegemise protsess, sealhulgas koosolekute struktuur ja vastavuskriteeriumid. Äriprotsesside mudel kirjeldab, kuidas me oma ettevõtteid juhime.

Need kolm tasandit on sertifitseeritud juhtimissüsteemi aluseks, mis aitab meil pidevalt täiustuda ja suunata oma tegevusi vastavalt klientide ja eeskirjade nõuetele.

2.4 Eesti siseriiklikud õigusaktid, mis käsitlevad turbatootmist

Eestis on turbatootmine rangelt reguleeritud ja sõltub keskkonnalubade andmisest. Keskkonnalubadega on reguleeritakse keskkonnamõjude vähendamist ja seiret. Turbatootmine on lubatud ainult juba ümber kujundatud, kuivendatud turbaaladel. Need suunised ennetavad elurikkuse ja elupaikade kadumist, vähendavad negatiivseid mõjusid veekogudele ja loodusele ning leevendavad inimestele tekitatavat kahju.¹²

Keskkonnaloa vormistamine

Kõikidel Vapo Grupi Eestis asuvatel tootmisaladel tegutsetakse Eesti Keskkonnaameti poolt antud keskkonnalubade alusel.

Keskkonnaloa vormistamiseks tuleb Eestis kõigepealt esitada Keskkonnaametile kaevandamise ja vee erikasutuse keskkonnaloa taotlus. Alates 2020. a kevadest õigusakte muudeti ja nüüd on üks keskkonnaluba, mis hõlmab kõiki keskkonda mõjutavaid tegevusi, see tähendab meie puhul kaevandamist ja vee erikasutust.

Taotluse saab esitada üksnes nendele aladele, mis asuvad turbamaardlal, mis on kantud kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja¹². Kõigile vajalikele nõuetele vastavad taotlused vaatab Keskkonnaamet läbi ning samuti annab Keskkonnaamet esitatud taotluse põhjal turba kaevandamise ja vee erikasutuse loa. Kui keskkonnaloa taotlus ei vasta õigusaktide põhinõuetele, siis tagastatakse taotlus taotlejale ilma läbi vaatamata. Väiksemate puuduste korral küsib Keskkonnaamet lisateavet või nõuab muudatuste sisse viimist.

Vastavalt Eesti keskkonnamõju hindamise (KMH) ja keskkonnajuhtimissüsteemi (KJS) seadusele¹⁶ on KMH kohustuslik, kui planeeritakse pealmaa kaevandamist suuremal kui 25 hektari suurusel alal või turba kaevandamist suuremal kui 150 hektari suurusel alal või allmaakaevandamist. Samuti juhul, kui on tegu olulise avaliku huviga ja/või keskkonnamõjuga alaga. Enamus kaevandamisalad, kus Tootsi Turvas AS tegutseb, on suuremad kui 150 hektarit, ning enne kaevandamise ja veekasutuse keskkonnaloa andmist on läbi viidud KMH toimingud. Muudatuste tõttu õigusaktides oli 2020. a alguses KMH nõutav eraldi ka ainult veeloa jaoks, kuid tavaliselt hõlmab sama KMH protsess mõlemat keskkonnaluba. Mõnedel aladel, kus kaevandamist ei ole veel alustatud, on olemas ainult kaevandamisloa ja veeluba lisandub enne tootmisega alustamist. Keskkonnaluba antakse kõige rohkem 30 aastaks.

Peamised reguleerimisvaldkonnad

Turbatootmine on Eestis keskkonnanalaste õigusaktidega rangelt reguleeritud. Olulisimad eeskirjade kogumid on Maapõueseadus¹³, Keskkonnaseadustiku üldosa seadus¹⁴ ja Veeseadus¹⁵. Keskkonnaloa taotluses tuleb ära märkida kõik soovitud tegevused, milleks on keskkonnaloa olemasolu nõutav. Keskkonnaloa taotlus esitatakse ühes käitises või asukohas tehtavate tegevuste jaoks koos. Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustatud nõuded ja taotluse vormi, samuti keskkonnaloa muutmise taotluse vormi kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Keskkonnakaitse regulatsioonid

Maapõueseaduse, Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja Veeseaduse eesmärk on vältida looduse reostamist, vähendada negatiivseid mõjusid ja tagada keskkonnaga arvestamine otsuste tegemisel. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduses on määratletud loa andmise menetluse kord Eestis, teave, mille taotleja peab lube väljastavale asutusele esitama, ja loa väljastamise otsuse sisu. Loas ja loa väljaandmise korralduses sisalduvad eeskirjad selle kohta, millises ulatuses ja kuidas tuleb turbatootmist korraldada, millised rajatised võib alale ehitada, kuidas ära juhitavat vett tuleb puhastada, kui tõhus puhastusprotsess peab olema ja/või kui puhas peab vesi alalt väljudes olema, kui tihti rajatisi tuleb puhastada, kas on olemas müra või tolmu mõjudest tulenevaid piirangud, kuidas on seire korraldatud. Samuti tuleb tagada keskkonnahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses, et kaitsta keskkonda, inimese tervist, heaolu ja vara ning kultuuripärandit, loodusliku mitmekesisuse säilimine ja kaitse, keskkonnale kahju tekitamise vältimine ja keskkonnale tekitatud kahju heastamine.

Selle seaduse eesmärk on tagada maapõue säästlik ja majanduslikult otstarbekas kasutamine ning seejuures tekkivate keskkonnahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses. Maapõueseaduses on määratletud, kus turbatootmisala tohib asuda: riikliku või piirkondliku tähtsusega loodusvara nagu turvas ei tohi olla kahjustamise ohus. Turbatootmine peab toimuma alal või maardlal, mis on kantud kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Samuti kohustab see käitajat kasutama parimat võimalikku tehnikat, et täita kohaliku keskkonnaloa nõudeid, ja parimaid keskkonnatavasid. Mis kõige olulisem, käitaja peab olema teadlik oma tegevuse mõjust keskkonnale.

Samuti kaitseb Keskkonnaseadustiku üldosa seadus mõningaid loomaliike, pesapuid ja taimi ning mõningad liigid on ohustatuna kaitse all või väljasuremise ohu korral range kaitse all. Range kaitse all olevate või elupaikade direktiivi IV lisa punktis a loetletud liikide paljunemis- või puhkepaikade hävitamine või kahjustamine on keelatud. Enne turbatootmist tuleb alal olevad loodusväärtused korralikult loendada ja tulemused loa taotlusse lisada. Tavaliselt sisaldab taotlus kaitse all olevate ja ohustatud elupaikade, Metsaseaduses ja Veeseaduses nimetatud elupaikade, ohustatud taime- ja linnuliikide, linnudirektiivi 1. lisa loetletud liikide, rahvusvahelisel vastutusel liikide, elupaikade direktiivi lisa IV punktis a loetletud liikide loendust, koha eripäradest olenevalt võib lisanduda ka mõningate teiste teatud liigirühmade loendus. Kokkuvõttes hinnatakse alati eelnevalt turbatootmine ohtu loodusele ning tootmiskohad ei asu aladel, millel on suur liikide või elupaikade looduskaitseväärus.

Eestis reguleerib keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus¹⁶ turba kaevandamist suuremal kui 150 hektari suurusel. Keskkonnamõju hindamine (KMH) võrdleb alternatiivsete tootmiskavade mõjusid olukorraga, kus tootmist ei toimu. Alternatiivsed kavad võivad arvestada erinevate pindalade, veepuhastusmeetodite, ladustusalade või transpordikorridoridega. Eesmärk on leida parim variant, võttes enne keskkonnaloa andmist arvesse kõiki keskkonnaaspekte. Menetlus annab laiemale üldsusele ja huvirühmadele võimaluse erinevaid variante kommenteerida. KMH protsess lõppeb, kui koordineeriv asutus tunnistab / ei tunnista aruennet nõuetele vastavaks lähtudes avalikust arvamusest ja teiste asutuste seisukohtadest. Seisukohaga tuleb keskkonnaloa otsuses arvestada, kui käitaja otsustab luba taotleda.

Looduskaitsealased regulatsioonid

Keskkonnaseadustiku üldosa seadus ja Maapõueseadus toetavad muude väärtuste hulgas ka elurikkust, kaitsevad maastikulisi väärtusi ja ilu ning loodusvarade säästvat kasutamist. Keskkonnaluba ei saa anda, kui projekt ohustab liikide või elupaikade soodsat kaitsestaatust. See takistab turbatootmisalade rajamist seadusega kaitstud aladele. Eestis ei ole võimalik saada kaevandamis luba aladele, mis ei ole arvel kui ala või maardla, mis on kantud kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja¹².

Veekaitsealased regulatsioonid

Keskkonnaluba turba kaevandamiseks sisaldab ka veekasutuse eeskirju vastavalt Veeseadusele. Vee erikasutuse keskkonnaluba on kohustuslik, kui suublasse juhitakse maavara kaevandamisel saadavat vett (Veeseaduse § 8 lg 2 p 13), see kehtib ka turba kaevandamise kohta. Vastavalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lg 1 p-le 31 on KMH kohustuslik üle 100 hektari suuruse pindalaga metsamaal või märgalal uue kuivendussüsteemi ehitamise korral. Samuti seisab keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lg-s 2, et vee erikasutuse keskkonnanõu taotlemisel tuleb koostada KMH eelhinnang.

Kuna turbatootmine on siseriiklike õigusaktidega rangelt reguleeritud, siis on enamik kavades esitatud veekaitsetegevustest turbatootmisaladel juba kasutuses.

Kinnistuid ja maakasutust käsitlevad regulatsioonid

Eestis on turvas riigi omandis olev maavara. Turbatootmisalad asuvad peamiselt riigimaal. Maa-amet¹⁷ ja Riigimetsa Majandamise Keskus¹⁸ on riiklikud institutsioonid, mis tegelevad riigimaa majandamisega. Tootsi Turvas AS on nende asutustega sõlminud maa rendilepingud. Maa rendilepingud kehtivad kuni keskkonnanõu aegumiseni ja pärast keskkonnanõu pikendamist saab neid uuendada.

Eelnevalt kirjeldatud teabele lisaks tuleb vastavalt Maapõueseadusele esitada kaevandamise keskkonnanõu taotluse seletuskiri, kus on muu hulgas ära märgitud kaevandamisega rikutava maa edasise kasutamise otstarve ning tehniline ja bioloogiline korrastamine, korrastatava maa veerežiimi kujundamine ning korrastamistöde eeldatav maksumus.

Maa-amet ja Riigimetsa Majandamise Keskus kontrollivad turbatootmise mõjusid maaomaniku seisukohalt. Nad keelavad kinnistu kasutamise mis tahes viisil, mis põhjustab naaberkinnistu omanikule põhjendamatut kahju. Turbatootmise mõttes seab see piirangud heitvee, müra, mustuse või tolmu tekitatud mõjudele.

Maa-amet suunab maakasutust regionaalplaneerimise kaudu. Regionaalplaanides tuleb ära märkida turbatootmiseks sobivad alad. Samuti on seaduses määratud riigimaa kasutamise suunised. Need suunised on regionaalsete piiride ülesed ja võivad käsitleda näiteks riikliku tähtsusega mõju ökoloogilisele säästvusele või keskkonnaohete.

Programmid, resolutsioonid, strateegiad

Pehme õigus

Lisaks õigusaktidele on Eestis mitmed suunised, nagu Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050¹⁹, Energiamaajanduse arengukava aastani 2030²⁰, Kliimapoliitika põhialused²¹, Riigikogu otsus „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“²².

Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050

Maapõue kasutamine on ühelt poolt aluseks paljudele majandustegevuse harudele, kuid teisalt kaasneb sellega tihti märgatav keskkonnahäiring.

Eesti maapõuepoliitika põhialuste arengudokument annab pikaajalise visiooni ja suunad valdkonna arengu juhtimiseks, käsitledes kogu maapõue potentsiaali, sealhulgas:

- 1) maavarasid;
- 2) maapõue kui maatuge;
- 3) maapõue kui ehituskeskkonda;
- 4) põhjavett;
- 5) maa(põue)soojust.

Eesti pikaajaline eesmärk maapõue valdkonnas on tagada maapõueressursside teaduspõhine, keskkonnahoidlik haldamine ja kasutus, mis on suunatud majanduskasvule ja ressursitõhususele. Samal ajal on oluline vähendada sõltuvust taastumatutest loodusvaradest.

Energiamaajanduse arengukava aastani 2030²⁰

Osad riiklikud programmid mõjutavad turbatootmist Eestis. Eesti riiklik energia- ja kliimakava (REKK 2030³⁰) kirjeldab tegevusi, mis tuleb läbi viia, et suuta saavutada riiklikud ja ELi sihtmärgid kasvuhoo- negaaside heitmete vähendamisel 2030. aastaks. Seega mõjutab see ka turba edaspidist kasutamist energia tootmiseks.

Eestis on turba maksimaalseks aastaseks kasutusmääraks (koos kasvuturbaga) 2,65 miljonit tonni. Turba keskmine kasutamine energeetikas viimasel kümnel aastal on olnud veidi üle 0,3 miljoni tonni aastas, moodustades kogu kaevandatud turba kogusest (ligikaudu 1 miljonit tonni) 30%. Seejuures tuleb arvestada, et planeerides turba laialdasemat kasutuselevõttu energeetikas ei tohi ega olegi võimalik kavandada uute, seni rikkumata soode kuivendamist, kuivõrd turvas on taastumatu loodusvara.

Arvestades turba märkimisväärset energeetilist potentsiaali, tema kohalikku päritolu, head kättesaadavust ning teiste energiakandjatega võrreldes soodsat hinda, tuleb parandada võimalusi turvast kasutavate seadmete kasutuselevõtmise soodustamiseks sarnaselt teiste kohalike kütustega. Samuti kaugkütte regulatsioonis ellu viidavad stiimulid investeerimaks soodsatesse kohalikesse kütustesse peaksid turba kui kohaliku ning suhteliselt soodsa primaarenergia allika positsiooni veelgi tugevdama.

Sihtmärke on vahepeal muudetud ja turba kasutamine energia saamiseks on oluliselt vähenenud.

Kliimapoliitika põhialused

Eesti Valitsus ja Riigikogu on kinnitanud strateegia õhuheitmete pikaajalise vähendamise sihi, millega nähakse ette vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks 80% võrreldes 1990. aasta heitetasemetega. Riigikogu võttis vastu Eesti vähese süsinikuheite strateegia, mille ametlikuks nimeks on kliimapoliitika põhialused aastani 2050 (KPP 2050), 2017.a aprillis.

KPP 2050 põhimõtete ja suunistega peab arvestama sektoriüleste ja sektorite strateegiate ja arengukavade uuendamisel ja elluviimisel.

Riigikogu otsus „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“

Kliimapoliitika visioon ja üleriigiline eesmärk

- Aastaks 2050 on Eestis konkurentsivõimeline vähese süsinikuheitega majandus. Tagatud on riigi valmisolek ja võimekus kliimamuutuste põhjustatud negatiivsete mõjude minimeerimiseks ja positiivsete mõjude parimaks ärakasutamiseks.
- Üleminek vähese süsinikuheitega majandusele ja ühiskonnale on kujunemas ülemaailmseks trendiks, mille üks mõõdik on kasvuhoonegaaside heite vähenemine. Eesti pikaajaline siht on vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks 80% võrreldes 1990. aasta heitetasemega. Selle sihi suunas liikumisel vähendatakse kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks orienteeruvalt 70% ja 2040. aastaks 72% võrreldes 1990. aasta heitetasemega.
- Säilitatakse või suurendatakse soolade turbas seotud süsinikuvaru. Vältitakse soode edasist kuivendamist ning juba kuivendatud turbaaladel taastatakse võimaluse korral looduslähedane veerežiim või vältitakse alade edasist degradeerumist.

2.5 Välis- ja sisekontrollid ja -auditid

2.5.1 Eesti järelevalveasutuse kontrollid

Eesti Keskkonnaamet jälgib, et käitaja (st turbatootja) tegutseks vastavalt keskkonnalubadele. Samuti viib järelevalveasutus (keskkonnainspeksioon) turbatootmisaladel läbi kontrole. Kontrollid korraldatakse koos käitajaga ning kontrollide intervall sõltub asutuse riskiliigitusest ja mõnikord ka huvitatud kodanike palvest. Tavaliselt kontrollitakse turbatoomisalasid üks kord kolme kuni viie aasta jooksul. Käitaja ja asutus vaatavad üle loa, viimase kontrolli protokoll, teated ja kaebused avalikkuselt, kasutuse jälgimise märkmed, häiringuteated ja muud jälgimistulemused. Pärast vajalike dokumentide kontrollimist kontrollivad käitaja ja asutus tootmisalal asuvaid rajatisi. Asutus koostab kontrolli tulemuste kohta protokollid ja teeb ettekirjutused, kui on tarvis midagi parandada.

Asutus valib igal aastal mõned tootmisalad, kus viiakse läbi täiendav veeseire. Samuti võidakse kontroll läbi viia, kui turbatootmisalal või selle läheduses toimuva tegevuse kohta on esitatud kaebusi või kui on alust arvata, et käitaja ei tegutse vastavalt keskkonnaloale.

2.5.2 ISO standardi audit

Kuigi Tootsi Turvas ASil ISO sertifikaadid puuduvad, siis juhitakse, suunatakse ja kontrollitakse keskkonna- ja kvaliteeditavasid Vapo Grupi tasandil, mis on tegevusriikides ühtlustatud.

2.5.3 Turbatootmisaladele spetsiifilised auditid

Tootsi Turvas ASi turbatootmisaladel on RHP sertifikaadid⁵ (kaubanduslike substraatide kvaliteedistandardid ja -nõuded) ja RPP (Responsibly Produced Peat⁴) sertifikaadid, mis antakse konkreetsele turbatootmisalale. RHP (Regeling Handels Potgronden) kvaliteedimärk annab sertifitseeritud substraatidele põhjaliku kvaliteedihinnangu ning RPP põhimõtted ja kriteeriumid tagavad turbatootmisala vastutustundliku majandamise turbatootmise ajal ja järel.

Tootsi Turvas AS järgib kõiki turbatootmise suhtes kehtivaid kohalikke ja ELi nõudeid ja seadusi. RPP nõuded on kohalikest õigusaktidest rangemad ja nõuavad täiendavat keskkonnaseiret.

Nii RHP kui RPP nõuavad regulaarseid kolmanda osapoole auditeid.

2.5.4 Kõrvalekalded ja parandustegevused

Kõikide auditite käigus tuvastatud kõrvalekallete ja tähelepanekute suhtes viime läbi vajalikud parandustegevused ja teavitame neist audiitorit. Parandustegevuste üle otsustavad tegevusüksused ning need dokumenteeritakse. Parandustegevused viiakse läbi kõikides asukohtades, mitte üksnes kohas, kus see leiti. Kõrvalekalletest ja tähelepanekutest teavitatakse juhtkonda. Olulisimatest tähelepanekutest teavitatakse Vapo Grupi juhtrühma ja auditikomiteed.²³ Meie kõrvalekallete ja tähelepanekutega tegelemise tulemuslik protsess on osa meie pidevast täiustumisprotsessist.

3 KESKKONNAVASTUTUS

3.1 Eesti turbaalad

Trükise „Eesti soode seisund ja kaitstus“²⁴ kohaselt on Eesti soodel oluline looduskaitseväärus. Soode säästliku kasutamise eesmärk on nende ökoloogiliste, sotsiaalsete ja majanduslike funktsioonide säilitamine praegu ja tulevikus. Turbaalad ja nendega seonduvad keskkonnavalad ja sotsiaalsed väärtused sõltuvad käsitlemise tasandist (valitsuse, regionaalsest, kohalikust), seega tuleb selliste väärtuste kasutamisel ja majandamisel arvestada konkreetsete majanduslike, kultuuriliste ja ökoloogiliste eripäradega.

Eestis on peamiseks maakasutuseks metsandus ja põllumajandus. Metsandus hõlmab (sh ka mõned soised alad) Eesti territooriumist 2 197 400 hektarit (50,3%) ja põllumajandus 1 380 500 hektarit (31,6%).²⁹ Märgalad (sood, soised alad, lammid, madala veega rannikualad) aga hõlmavad Eesti territooriumist kokku 25–30%. Siia alla kuuluvad ka mõned varasemalt nimetatud metsa- ja põllumajandusmaad ning ranniku märgalad. Turvast kaevandatakse paljudes soodes. Ranna- ja lammimärgalasid mõjutab osadel aladel oluliselt põllumajandus ja asustuse laienemine. Seetõttu on tungiv vajadus märgalade aruka majandamise ja kaitsmise strateegia järele.

Eestimaa Looduse Fondi trükisest²⁵ nähtuvalt oli 1950. a märgalasid 1 033 800 hektarit, 1990. a oli see ala ligikaudu 310 000 hektarit. Tallinna Tehnikaülikooli uuringute²⁶ kohaselt on need andmed veidi teistsugused. Eestis lähevad turbavarud arvesse, kui turbakihi paksus on 90+ cm (Maapõueseadus¹²). Ei ole oluline, kas see ala asub soos või metsas. Seetõttu on olemas 9 836 turba- ja/või määrgala, mis hõlmavad Eesti territooriumist 1,2 miljonit hektarit ehk 22,5% maa pindalast. Eestis on hetkel ligikaudu 271 300 hektarit (~22%) rikkumata soid ja 810 964 hektarit on kaetud turbaaladega, kus turbakiht on 90+ cm. Sellest umbes 358 923 hektarit³¹ (~30%) on turbamaardlad (ei ole kaitse all ega muudel põhjustel tootmiseks sobimatud) ning 2011. a uuringu kohaselt oli kaevandamine lubatud 20 281 hektaril²⁶, 9 800 hektarit on mahajäetud kaevandusalad. Ülejäänud turbamaardlad ei ole erinevatel põhjustel kasutuses.

On veel palju teisi uuringuid, milles on erineva metoodika tõttu jõutud teistsugusele järeldusele (turba-koguste ja hektarite osas).

Hetkel on Tootsi Turvas AS (sh Kekkilä-BVB Eesti kaevandamisload) suurim turbatootja Eestis. Eesti Turbaliiduga on ühinenud 33 turbatootjat, kuid on ka teisi väiketootjaid, kes sellesse liitu ei kuulu.

3.2 Tootmisala valik

Keskkonnaloa taotlus turba kaevandamiseks peab vastama Maapõueseaduse, Veeseadusele ja Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse nõuetele ning antud seaduste alamaktidele. Lisaks saab Maapõueseadusele (§ 45) vastavalt turba kaevandamiseks loa üksnes koha jaoks, mis asub kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja¹² kantud alal või maardlal. Kui turba kaevandamise loa taotlus ei vasta nendele nõuetele, siis tagastatakse see taotlejale ilma edasise läbi vaatamiseta. Kõigile vajalikele nõuetele vastavad taotlused vaatab Keskkonnaamet läbi ning kui probleeme ei esine, siis annab see asutus taotluse põhjal ka turba kaevandamise loa. Kui turba kaevandamise loa taotlus ei vasta õigusaktide nõuetele, siis tagastatakse taotlus taotlejale lisateabe saamiseks või, kui puudused on olulised, tagastatakse ilma läbi vaatamata.

3.3 Soode taastamine Eestis ja Vapo Grupp

Eesti soodel on tähtis looduskaitseväärus. Soode jätkusuutliku kasutamise eesmärk on nende ökoloogiliste, sotsiaalsete ja majanduslike funktsioonide säilitamine praegu ja tulevikus. Eestis on maha jäetud turbaalasad ligikaudu 80, kogupindalaga ca 9 800 hektarit.

Et kiirendada taimestiku taasteket ja vähendada ammendatud aladelt CO₂ heitmeid, on alustatud mahajäetud alade korrastamist. Jääksood korrastatakse / taastatakse, kujundades nendest kasvekogud, luues tingimused turbatekke taastamiseks, maaviljeluseks, metsakasvatuseks vms.

Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusel on valminud projektid Ida-Virumaal asuva Adraku mahajäetud turbaala korrastamiseks ja Pärnumaal asuva Alu turbaala korrastamiseks²⁷ (Tootsi Turvas AS neid alasid ei käita). Tootsi Turvas ASi omanduses on ka mõned turbatootmisalad, näiteks Lavassaare, Ulila ja Pööravere osaliselt juba märgaladeks muudetud ja maa riigile tagastatud.

Kõikidel kaevandamiseks ja veekasutuseks antud keskkonnalubadel on palju lisatingimusi, millest üks kirjeldab, kuidas see ala tuleks pärast kaevandamise lõppemist taastada. Taastamisprojekt ja erinevad tegevused tuleb kooskõlastada kohaliku omavalitsuse, Keskkonnaameti ja teiste huvirühmadega. Taastamistööd teostab keskkonnaloa omanik. Keskkonnaloa omanik võib moodustada keskkonnakaitse eraldised/fondi, et keskkonnaloa andja näeks, et loa omanikul on piisavalt rahalisi vahendeid ala taastamiseks või vajadusel tootmise käigus leevendamismeetmete rakendamiseks. Tootsi Turvas ASis kogutakse finantsvahendeid taastamisfondi (keskkonnakaitse eraldised) vastavalt toodetud turba tonnidele. Fondi maht suureneb koos toodetud turba kogusega. Need mahajäetud turbatootmisalad, millel omanik puudub, tuleb taastada riigi ja ELi abiga.

3.4 Tootmisala ettevalmistamine

Turbatootmisala planeerimine ja ettevalmistamine lähtub Eesti turbatootmise keskkonnaalastest suunistest ja keskkonnaloa nõuetest, nagu mainitud punktis 2.4. Turbatootmisalade veepuhastus²⁸ ja vee ära juhtimise planeerimine põhineb parimal võimalikul tehnikal, et vastata kohalikele keskkonnalubadele.

Uue turbatootmisala planeerimisel tuleb alale planeerida veepuhastussüsteem, kusjuures tootmisalalt ära juhitavast veest tuleb eemaldada võimalikult palju toitaineid, huumust ja heljumit. Eestis kasutatakse enim settebasseine. Aladel, kus turbatootmine on kestnud pikema aja jooksul, kasutatakse ka maapealseid lodualasid, kus vesi voolab üle vana, juba ammandatud turbatootmisala. Täiendav keskkonnakaitse korraldatakse puhvertsoonidega. Ladustusalad planeeritakse lähemale väljaveoteedele ja eemale veepuhastussüsteemidest ning väljavoolukraavidest. Alale jäetakse võimaluse korral alles puhvertsoonid turbatolmu leviku tõkestamiseks, et ümbritsevat ala võimalikult vähe mõjutada. Alltoodud illustratsioon kirjeldab ühte veepuhastamise²⁸ rajatist, loduala.

Ulila turbatootmisala veepuhastussüsteem (märgala/üleujutusala)

Turbatootmisala ettevalmistamine algab üksikasjaliku kaevandamisprojekti koostamisest. Kaevandamisprojekt tuleb kooskõlastada erinevate asutustega (kohalik omavalitsus, tuletõrje, Keskkonnaamet, Maanteeamet jne). Turbatootmisala rajamist alustatakse ajutiste teede ehitamisest. Seejärel puhastatakse ala vajadusel metsast. Järgmisena ehitatakse veepuhastussüsteemid, mõnikord raadamisega paralleelselt. Kui ala on piisavalt kuiv, siis ehitatakse põhiteed. Samuti koostatakse koha jaoks ohutuskava ja esitatakse Päästeametile. Parimal võimalikul veepuhastussüsteemil lastakse kohalikele keskkonnalubadele vastamiseks üldiselt kaks kuni kolm aastat stabiliseeruda enne, kui turbatootmine võib alata. Vajadusel rajatakse täiendavad tiigid ja tammid, et vältida tahkete osakeste ja toitainete sattumist allavoolu asuvasse vooluveekogusse.

Tootmisala edasine ettevalmistamine algab, kui veepuhastusrajatised on valmis saanud. Ettevalmistuste alguses rajatakse tootmisalale jäätmete kogumise paik, kuhu paigutatakse ja kus sorteeritakse ettevalmistuste käigus tekkivad jäätmed, nt tahked olmejäätmed, tahked õlijäätmed ja vanaõli. Lõpuks kraavitatakse ala tootmiseks.

Ettevalmistustöödeks alltöövõtja leidmisel korraldatakse hange. Töövõtjad peavad samuti olema registreeritud Maksu- ja Tolliametis töötajad registreeritud töötajate registris. Ka vaadatakse koos iga töövõtjaga üle Vapo Grupi tegevusjuhend, mida töövõtja peab Vapo Grupiga asju ajades järgima. Kui algab tootmisala ettevalmistamine, siis viiakse koos töövõtjaga läbi riskihindamine, et tuvastada võimalikud ohutusriskid ja kuidas olla nendeks valmistunud.

3.5 Turbatootmine

Alltöövõtt

Turbatootmisega tegelevad Tootsi Turvas ASi alltöövõtjad. Kõik alltöövõtjad järgivad Vapo Grupi tarnija tegevusjuhendit. Alltöövõtjatega sõlmitud leping hõlmab Vapo Grupi turbatootmisalade tööjuhiseid ja tuleohutuskavasid, keskkonnakaitset, masinate kasutamist ja hooldamist ning tööohutust.

Töövõtjate võlgnevusi kontrollitakse enne lepingu sõlmimist Krediidinfo²⁹ kaudu. Samuti kontrollitakse igal aastal Krediidinfo veebilehe kaudu tööjõu- ja riiklike maksude tasumist. Töövõtjad ja nende töötajad on kohustatud osalema keskkonna- ja ohutuskoolitustel, mida nõuavad Vapo Grupp ja/või Tootsi Turvas AS.

Ülioluline roll turbatootmistöötajate pädevuse tagamisel on kohustuslikel koolitustel, mida Tootsi Turvas AS igal aastal enne tootmishooaega korraldab. Koolituse osadeks on:

- Vapo Grupi teave ja tegevusmudel
- Vapo Grupi tegevusjuhend / Vapo Grupi tarnija tegevusjuhend
- Keskkonnakaitse ja -vastutus
- Tootmise ja toodangu kvaliteet
- Tuleohutus
- Tööohutus

Turbatootmine

Pärast turbatootmisala ettevalmistamise lõppemist ja enne turbatootmise algust korraldatakse koosolek, kus Tootsi Turvas ASi töötajad ja alltöövõtja vaatavad üle keskkonnaloa lisatingimused. Need tingimused ja vajalikud parandustegevused kantakse koosoleku protokollis.

Tootsi Turvas AS ja alltöövõtja korraldavad igal tootmishooajal koos vähemalt kaks tootmisala koosolekut, kus vaadatakse läbi kõik lepingu aspektid. Korra nädalas (esmaspäeval) toimuvad iga alltöövõtjaga tootmiskoosolekud, et anda ülevaade eelmise nädala tegevustest ja seejärel jooksva nädala plaanidest.

Iga eraldi turbatootmisala jaoks koostatakse tuleohutus- ja ohutuskava. Selles kajastatakse ja uuendatakse teavet vastavate kontaktisikute kohta ja ohusteavet, nt tootmisala kaarti ja tulekustutusvarustuse asukoha infot. Tuleohutus- ja ohutuskavad edastatakse iga regiooni Päästeameti üksusele ja hoitakse iga tootmisala sissepääsu juures. Samuti on Tootsi Turvas ASil kava suure tuleohuga olukordade ja võimalike tulekahjude puhuks. Ka neid uuendatakse vähemalt korra aastas ja edastatakse personalile ja töövõtjatele.

Turbatootmise ja muude tegevustega seotud tööohutus-, kvaliteedi-, keskkonna- ja õnnestumiste tähelepanekuid võivad teha meie oma töötajad kõikides riikides, kus Vapo Grupp tegutseb, ja Vapo Grupi alltöövõtjad, kasutades tähelepanekute tegemise rakendust, mis toimib tahvelarvutite ja mobiiltelefonide veebilehitsejas. Tähelepanekutega tegeleb / neid menetlevad Vapo Grupi iga tootmisala vastutavad töötajad. Tähelepanekutega põhjalikult tegelemine on parandanud turbatootmisalade ohutustaset ning õnnetuste hulk on oluliselt vähenenud. Meie eesmärk on null õnnetust.

3.6 Keskkonnakaitse turbatootmisel

Vapo Grupi keskkonnajuht Eestis vastutab keskkonnaküsimustega tegelemise eest koostöös teiste töötajate ja keskkonnaala huvirühmadega. Keskkonnajuht jälgib, et keskkonnaloa nõuded oleksid täidetud, ellu viidud ja ette kantud kokku lepitud suuniste kohaselt.

Keskkonnajahi ja -spetsialisti kohustused:

- Keskkonnaseire, jätkutegevused ja tulemuste ettekandmine
- Keskkonnavalua otsuste edastamine (loa eeskirjade koosolek)
- Loateabe haldamine ja säilitamine
- Keskkonnavalua taotlemine Eestis
- Kohalike keskkonnavalua eeskirjade aktiivne täiendamine ja nende arendamisse panustamine ning edasiminekuks ja tulemuste edastamine kohalikule organisatsioonile
- Vajalike infosüsteemide haldamise eest vastutamine
- Personali teavitamine keskkonnaküsimuste kohta
- Koostöö ja suhtlus huvirühmadega
- Keskkonnaprogrammide koordineerimine operatiivrühmadega

Keskkonnariskide ennetamine Eestis

Keskkonnariskid tuuakse ära keskkonnamõju hindamise protsessi käigus ja iga kord, kui esitatakse keskkonnavalua taotlus. Riskid on hinnatud ja leevendusmeetmed töötatakse välja siis, kui see on vajalik.

Turbatootmise juhised hõlmavad:

- Tootmise juhtimist ja järelevalvet
- Tööohutuse e-õpe meie oma inimestele
- Turbatootmise ohutusjuhend, nt:
 - Turbatootmisala ohutusjuhend
 - Turbatootmisalade tuleohutusjuhend
- Suhtlemine ja tegutsemine tulekahju korral

Turbatootmise keskkonnavalualased suunised hõlmavad nt:

- Keskkonnavalua e-õpe meie oma inimestele
- Kütuste ja määrdeainete kohapealne hoiustamine

3.7 Sisekontroll

Turbatootmisaladel viiakse pidevalt läbi keskkonnavalua eeskirjadega nõutud keskkonnakaitserajatiste kontrollid ja auditeid. Tootmishooajal (orienteeruvalt maist septembrini) on alltöövõtjad kohustatud pidevalt jälgima keskkonnakaitserajatiste seisundit ja toimimist.

Tootsi Turvas AS ja alltöövõtjad kavandavad ja jälgivad pidevalt keskkonnakaitserajatiste korrashoidu ja edasiarendamist.

Inimesed saavad tähelepanekutest teada anda veebipõhise teavitussüsteemi Nappi/Nööp/Obs kaudu, kus vastutav isik tuvastatakse ja tulemust kontrollitakse. Nende süsteemide kaudu on võimalik valida, milline tähelepanek tehti, kas ohutus-, keskkonna-, kvaliteedi- või edualane, ning tähelepanek võib olla ka midagi positiivset, et jagada teistega parimaid tavasid. Eestis on kasutusel Nööp/Nappi.

3.8 Maa korrastamine pärast turbatootmist

Eestis kestab turbatootmine ühel alal tavaliselt 40–70 aastat. Turbatootmise alt vabanenud aladele jääb mineraalpinnase peale harilikult mõnikümmend sentimeetrit turvast (pilt 1). Jääkturba paksus on oluline edasiseks taimestiku tekkeks. Liiga paks turbakiht pärsib puude kasvamist ja liiga õhukesega on mineraalpinnase erosiooni oht. Optimaalne turbakiht on üle 10 cm, kuid alla 50 cm.

Pilt 1. Turbajäägi ja selle all oleva mineraalpinnase läbilõige pärast turbatootmist

Tootmise järel võib ala korrastada mitmeti.²⁴ Otsus maa korrastamise liigi kohta lepitakse Keskkonnaametiga, kohaliku omavalitsuse ja kohalike inimestega kokku kaevandamisloa menetlemise käigus. Tootsi Turvas AS annab soovitusel sobivaima maa korrastamise vormi kohta, et ammendatud freestur-
baväli kiiresti taastada ja teha sellest süsiniku neeldaja, märgala, taastada soo või uuendada metsa.

Eestis on maa korrastamise levinuimateks vormideks metsastamine ja märgala loomine või taassoos-
tamine (pildid a–c). Maa korrastamisega tuleks alustada võimalikult kiiresti pärast tootmise lõppemist. Tootsi Turvas AS on võtnud endale kohustuse muuta ala kiiresti taas süsinikku akumulatsioonivaks ökosüs-
teemiks, kui mets hakkab kasvama või märgala on taastatud ja lagunemisprotsessi tulemusel hakkab
uus turvas moodustuma.

a) Lavassaare raba

b) Ulila raba

c) Lavassaare raba

Pildid a–c: maa korrastamine ammendatud freesturbaväljadel. a) metsastatud ala, b) rajatud märgala ja c) soostumine

Turbatootmisel kasutatud kuivendusmeetod määrab ära osaliselt ka maa korrastamise vormi. Gravi-meetriliselt kuivendatud tootmisalasad saab üldjuhul kasutada põllumaana või metsanduseks. Metsastamine loob uusi süsiniku neeldajaid ja ala esialgse seisundiga võrreldes võib elurikkus suurened. Metsa majandamine on tõhusaim viis süsiniku sidumiseks tootmise järel.

Aladel, mis on looduslikult püsivalt vee all, luuakse või taastatakse märgalad (soostumine). Kui turvas on eemaldatud, muudab soo aktiivne taastumine need alad taas turvast moodustavateks ökosüsteemideks. Pikas perspektiivis võivad need oluliselt suurendada piirkonna elurikkust võrreldes olukorraga, mis valitses alal enne turbatootmist. Loodusliku uuenemisega hakkab märgala taimestik levima taastatud märgalale. Aja jooksul hakkab kõdunev taimestik uut turvast tekitama ja püsivat süsinikuvaru suurendama.

Samuti on märgalade loomine väärtuslik ökoloogiline taastamis- ja majandamistegevus. Õigesti rajatud märgalade kaitsealad on rikkalikud elupaigad, kus leiavad sobiva elukeskkonna paljud linnud ja muu loomastik. Märgalad võivad olla kohaliku või isegi regionaalse tähtsusega linnuvaatlusel või jahipidamisel. Märgalaid saab kasutada ka muust maakasutusest ära voolava vee puhastamiseks, et vähendada vooluveekogude koormamist toitainete ja heljumiga.

4 SOTSIAALNE VASTUTUS

4.1 Huvirühmadega suhtlemine

4.1.1 Huvirühmadega suhtlemine enne loa saamist

Eestis antakse keskkonnanaloa andmise menetluses huvirühmadele võimalus taotluse kohta oma arvamust avaldada. Vastavalt keskkonnamõju hindamise (KMH) ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele on keskkonnamõju hindamine kohustuslik pealmaakaevandamisel enam kui 25 hektaril, turba mehhaniseeritud kaevandamisel suuremal kui 150 ha alal või allmaakaevandamisel. KMH käigus toimub vähemalt kaks avalikku arutelu. Üks toimub KMH programmi arutelu käigus ja teine enne KMH aruande ametiasutuse poolt kinnitamist. Mõnikord, kui olukord alal on keerukam, toimub teema arutamiseks huvirühmadega rohkem kohtumisi. Nende arutelude käigus on kohalikel inimestel ja ametiasutustel võimalus avaldada oma arvamust ja soovitada täiendavaid seireid või uuringuid.

4.1.2 Loa andmise protsessi menetlemine

Meie jaoks on koostöö huvirühmadega ülioluline. Dialoog, tagasiside ja hea koostöö on põhimeetodid vastastikuse mõistmise parandamiseks huvirühmade ja Tootsi Turvas ASi vahel. KMH menetluse käigus saavad huvirühmad taotluse kohta oma muresid ja arvamusi väljendada, küsimusi esitada ja teavet saada. Menetlemisprotsessis omandatud teabe põhjal saab Tootsi Turvas taotlust ja seletuskirja täiendada nii, et huvirühmade muredega oleks võimaluse korral arvestatud. Pärast seda, kui KMH on Keskkonnaameti poolt vastavaks tunnistatud jätkub keskkonnanaloa taotluse menetlemine, jätkuvad ka läbirääkimised ja koosolekud huvirühmadega kuni loa andmise menetluse lõpuni.

4.2 Ettevõtte vastutuse aruanne

Vapo Grupi ettevõtte vastutuse aruanne põhineb Globaalse Aruandlusalgatuse (Global Reporting Initiative, GRI) raamistikul. Oma tegevuse majanduslikest, keskkonnavalastest ja sotsiaalsetest mõjudest aru andmisel rakendab Vapo Grupp GRI standardi põhiulatust ja elektriteenuste sektori lisa. Aruandlus lähtub olulisuse analüüsist, mida kasutatakse Vapo Grupi huvirühmade ja ettevõtte enda vaadete välja selgitamiseks meie tegevusega seonduvate kõige olulisemate ettevõtte vastutuse teemade kohta.

5 FINANTSVASTUTUS

Finantsvastutuse aluseks on kasumlik äritegevus ja konkurentsivõime pikaajaline arendamine. Huvirühmade jaoks loob lisandväärtust ka jätkusuutlik majandustegevus. Vapo Grupp tasub kõik riiklikud maksud riigile, kus tegutsetakse. Viimastel aastatel on Vapo Grupp oluliselt investeerinud kasumlikkuse parandamisse ja uute tegevusalade arendamisse. Näiteks 2019. a moodustasid investeeringud kokku 78,1 miljonit eurot. Suurimaks investeeringuks oli aktiivsõetehase ehitamise alustamine Soomes. Ettevõtte eeldab, et tema müügi puhaskäive kasvab ja kasumlikkus püsib peaaegu samal tasemel. Uued tegevusalad suurendavad käimasoleval aastal ettevõtte investeeringud oluliselt, kuna ehitatakse uut tootmisvõimsust.

Vapo Grupi ettevõtted Eestis, Tootsi Turvas AS ja Kekkilä-BVB Eesti OÜ, on maapiirkondades tööandjaks. See tegevusala on oma olemuselt väga paikne. Tootsi Turvas AS ja Kekkilä-BVB Eesti OÜ ning selle alltöövõtjad tegutsevad Eestis neljas maakonnas ja annavad tööd ligikaudu 51 töötajale, lisaks 150 inimesele alltöövõtjate kaudu.

Olulised on ka kohalikud mõjud maksumaksja ning kaupade ja teenuste ostjana. Majandusaastal 5-12/2019 (01.05.2019–31.12.2019) oli Vapo Grupi (sealhulgas kõik tema ettevõtted) käive 297,7 miljonit eurot. Eestis moodustasid tasumisele kuuluvad otsesed maksud 0,5 miljonit eurot ja kaudsed maksud 1,0 miljonit eurot.

6 TURBA JÄTKUSUUTLIKKUSE KONTSEPTSIOONI KINNITAMINE

Kontseptsioon põhineb Vapo Grupi poliitikal ja tavadel. Enamikul Vapo Grupi ettevõtetest on ISO sertifikaadiga juhtimissüsteemid, sealhulgas ISO 14001 keskkonnajuhtimissüsteem ja ISO 9001 kvaliteedijuhtimissüsteem. Kuigi Tootsi Turvas ASil Eestis need sertifikaadid puuduvad, siis juhitakse, suunatakse ja kontrollitakse keskkonna- ja kvaliteeditavasid Vapo Grupi tasandil, mis on tegevusriikides ühtlustatud.

Eestis allub turbatootmine keskkonnalubadele ning seda juhivad ja kontrollivad ametiasutused. Lisaks on Tootsi Turvas ASi turbatootmisaladel RHP sertifikaadid⁵ (kaubanduslike substraatide kvaliteedistandardid ja -nõuded) ja RPP (Responsibly Produced Peat⁴) sertifikaadid, mis antakse konkreetsele turbatootmisalale. Nii RHP kui RPP nõuab regulaarseid kolmanda osapoole auditeid.

MÕISTETE SELETUSED

1. **Ammendatud freesturbaväli.** Turbatootmisala, kus turvast on toodetud või kust turvas on eemaldatud. Maa-ala, kus toimub korrastamine.
2. **Audit.** Süstemaatiline, dokumenteeritud ja objektiivne tõendusmaterjali kogumine ja hindamine, mille käigus uuritakse organisatsiooni, projekti, isikut, ettevõtet või toodet. Auditi eesmärk on teha kindlaks uuritava objekti vastavus nõutavatele kriteeriumidele.
3. **Biomass.** Biomass on orgaaniline materjal, mis pärineb taimsetest materjalidest ja on taastuv energia- või materjaliallikas.
4. **Elupaik.** Loodusliku keskkonna tüüp, kus teatud liiki organismid elavad.
5. **Elurikkus.** Elusorganismide mitmekesisus Maal. Elurikkus on tavaliselt mitmekesisuse mõõde geneetilisel, liikide ja ökosüsteemi tasandil.
6. **Huvirühm.** Isik, organisatsioon, ettevõtte või muu osapool, kes on turbatootmisest või turbapõhiste toodete käitlemisest ja kasutamisest huvitatud või sellega seotud.
7. **Juhtimissüsteem.** Poliitikate, protsesside ja toimingute kogum, mida organisatsioon kasutab selleks, et tagada, et ta suudab vajalikud ülesanded täita. Näiteks keskkonnajuhtimissüsteem võimaldab organisatsioonil parandada oma keskkonnakaitsemeetmete tulemuslikkust.
8. **Jätkusuutlikkus.** Jätkusuutlikkus keskendub praeguste vajaduste rahuldamisele, kahjustamata tulevaste põlvkondade võimet oma vajadusi rahuldada. Jätkusuutlikkus koosneb kolmest aspektist: keskkondlikust, sotsiaalsest ja majanduslikust.
9. **Kasvuhoonegaas.** KHG on gaas, mis neelab ja kiirgab kiirgusenergiat, tekitades kasvuhooneefekti ja aidates kaasa kliimamuutusele. Peamised KHGd on muu hulgas veeaur, süsinikdioksiid, metaan, lämmastikoksiid ja osoon.
10. **Kasvusubstraat.** Aine, millest taime juured kasvavad läbi ja ammutavad vett ja toitaineid. See on muu materjal kui pinnases olev muld, nt turvas.
11. **Keskkonnakaitse.** Looduse kaitsmine ja säilitamine eesmärgiga hoida seda nii, et seda ei kasutataks üle.
12. **Keskkonnaluba.** Eesti keskkonnakaitsealaste õigusaktide kohaselt on keskkonnaluba vaja kõiki-deks tegevusteks, millega kaasneb õhu ja vee reostuse või pinnase saastamise oht. Taotlus tuleb esitada asjakohasele ametiasutusele vastavalt seaduste ja määruste sätetele.
13. **Kõrge lisandväärtusega toode.** Toode, mille lisandväärtus on tooraine traditsioonilise kasutusega võrreldes oluliselt kõrgem. Väärtusahelas rakendatakse toorainele erinevaid meetodeid, et toodete väärtust tõsta.
14. **Maa korrastamine.** Kui turbatootmine on lõppenud, võetakse maa see ala uuesti kasutusse. Maa korrastamine on metsastamine, maaviljelus, soostumine ja erinevat liiki märgalade loomine. Valik sõltub ala sobivusest ja maaomaniku soovist. Ühel alal võib kasutada mitme vormi kombinatsiooni.
15. **Loduala.** Rikkumata või kraavitamata piiratud turbamaa, kus ära jooksev vesi turbakihi ülemistest kihtidest läbi voolates puhastub. Alal esineb heljumit, lämmastikku, fosforit ja rauda.

16. **Metsastamine.** Metsastamine tähendab metsa rajamist alale, kus metsa ei ole kasvanud, näiteks endisele turbatootmisalale. Metsastamine toimub tavaliselt seemikute istutamise või seemnete külvamise kaudu.
17. **Märgala.** Hooajaliselt või püsivalt liigniiske ala, mida saab freesturbaväljade korrastamise käigus muuta loduks või turbatootmisel kasutada veepuhastussüsteemina. Märgala saab osaliselt rajada avatud veepinna vormis, samuti võib sinna külvata sobivaid seemneid. Taimestik levib alale ka loomulikult teel.
18. **Parim võimalik tehnika turbatootmises.** Parim võimalik tehnika on reguleerivate asutuste poolt heaks kiidetud tehnoloogia turbatootmise ja veepuhastusnõuete täitmiseks. See määratletakse iga juhtumi puhul eraldi vastavalt iga tootmispiirkonna ja eesvoolu omadustele/seisukorrale.
19. **Pinnavesi.** Jõesed, järved, tiigid, ojad, märgalad ja muu maapinnale kogunenud vesi.
20. **Puhvervöönd.** Kaitsevöönd on turbatootmisalaga külgnev füüsilise maa-ala riba, mis tavaliselt haljastatakse või säilitatakse, et vähendada turbatootmiste keskkonnamõju naaberladele.
21. **Responsibly produced peat, RPP.** Vastutustundlikult toodetud turvas. Sertifikaat aiandusturbale, mis vastab kõigile RPP programmis määratletud vastutuslastele nõuetele.
22. **Ringmajandus.** Majandussüsteem, mille eesmärk on jäätmete kõrvaldamine ja ressursside, näiteks turba jätkusuutlik kasutamine.
23. **Soo.** Mõiste, mis tähistab igasuguseid märgalaliike (rabad, sood, märgalad), kus turvas aktiivselt moodustub. Orgaanilise aine mittetäieliku lagunemise vormid, mis tekivad liigniiskuse ja sellele järgneva hapnikupuuduse tagajärjel.
24. **Soostumine.** Protsess, mille käigus boreaalses vööndis alal, mis on varasemalt olnud kuivem, moodustuvad põhjavee tõusmise tõttu turbaalad.
25. **Säästva arengu eesmärgid.** Võeti 2015. a vastu kõigi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmesriikide poolt ülemaailmse üleskutsena tegutseda selle nimel, et kaotada vaesus, kaitsta planeeti ja tagada, et aastaks 2030 naudiksid kõik inimesed rahu ja hüvangut. Säästva arengu eesmärgid on kõigile parema ja säästvama tuleviku saavutamise projektiks.
26. **Süsiniku sidumine.** Biokeemiline protsess, mille käigus atmosfääri süsinikdioksiid omastatakse elusorganismide poolt fotosünteesi teel ja talletatakse süsinikuna biomassis, näiteks puidus, turbas ja pinnases.
27. **Taastamine.** Protsess, mille käigus ökosüsteem saavutab taas oma esialgse seisundi.
28. **Tegevuskava.** Eeskirjade kogum, kus on üldjoontes kirjeldatud üksikisiku eeskirju, reegleid ja kohustusi. Ettevõtte tegevuskava on tegevuskava, mis on koostatud ettevõtte töötajatele ühiselt, mis kaitseb äritegevust ja teavitab töötajaid ettevõtte ootustest.
29. **Turbaala.** Turbaala on ala, kus domineerivad sellised samblaliigid nagu turbasammal, ja mille pinnal on looduslikult moodustunud turbakiht. Erinevate definitsioonide kohaselt peab see kiht olema vähemalt 30 cm paksune, et pinnast saaks turbana klassifitseerida, isegi siis, kui see on täielikult kuivendatud.

30. **Turvas.** Orgaaniline pinnasematerjal, mis tekib soo- ja turbaala taimestiku mittetäieliku lagunemise tulemusel ja ladestub oma tekkekohta. Geoloogiliselt klassifitseeritakse turbana materjal, mille kuivainesisaldus on orgaanilisest ainest vähemalt 75%. Seal, kus veetase on turbapinna lähedal stabiilne, ei lagune surnud taimede ja sammalde jäänused hapniku puudumise tõttu täielikult, mistõttu aja jooksul kuhjub sinna, kus jäänuste ladestumine ületab anaeroobset lagunemist, orgaanilise materjali kiht.
31. **Vastutus.** Ettevõtluses on ettevõtte vastutus protsess, mille kaudu ettevõtted otsustavad võtta vastutuse oma tegevuse eest ja soodustavad oma tegevuse kaudu positiivseid mõjusid keskkonnale, tarbijatele, töötajatele, osanikele, kogukondadele ja kõikidele teistele ühiskonna liikmetele, keda võib lugeda ka huvirühmadeks.
32. **Veeallikas.** Veeressurss, mis on ühiskonnale kasulik või potentsiaalselt kasulik. Tavaliselt tähendab magevett, näiteks põhjavett, jõgesid, järvi ja paisjärvi.
33. **Veekogu.** Loodusliku päritoluga veeobjekt, näiteks järv, jõgi, oja või märgala.
34. **Ökosüsteem.** Bioloogiline kooslus, kuhu kuuluvad piiritletud geograafilise ala (nt soo, järve, metsa) füüsilises keskkonnas üksteist vastastikku mõjutavad organismid. Organism tähendab taimi, loomi ja mikroorganisme.
35. **Ära juhitud vesi.** Looduslik vesi, mis suunatakse tootmisalalt veekogudesse. Tekib sademete ja soo veevaru vähenemise tulemusena.

ALLIKAD

1. Vapo Grupp. (25.09.2020) Vapo Grupi strateegia. <https://www.vapo.com/en/group/strategy>
2. Vapo Grupp. (25.09.2020) Vastutus. Vapo ettevõtte vastutus. <https://www.vapo.com/en/corporateresponsibility>
3. FSC Forest Stewardship Council (Metsahooldenõukogu). (25.09.2020) <https://fsc.org/en>
4. Responsibly Produced Peat (vastutustundlikult toodetud turvas) sertifitseerimine. (25.09.2020). <https://www.responsiblyproducedpeat.org/>
5. RHP sertifitseerimine. (25.09.2020) <https://www.rhp.nl/en/home>
6. Turbamaa vastutustundliku majandamise strateegia. (25.09.2020) <https://peatlands.org/assets/uploads/2019/10/srpm2019finalforprint.pdf>
7. Vapo Grupp. (06.10.2020) Keskkonna eest vastutamine. <https://www.vapo.com/en/responsibility/environmental-responsibility>
8. Vapo Grupp. (25.09.2020) Tegevusalad. <https://www.vapo.com/en/business-operations>
9. <https://www.vapo.com/en/group/corporate-governance> (tsiteeritud 06.10.2020)
10. Vapo Grupp. (25.09.2020) Tegevuskava. [https://www.vapo.com/filebank/7095-EN_Code_of_conduct_BoD_2019_02_28_\(v1\).pdf](https://www.vapo.com/filebank/7095-EN_Code_of_conduct_BoD_2019_02_28_(v1).pdf) (tsiteeritud 06.10.2020).
11. Vapo Grupp. (25.09.2020) Tarnija tegevuskava [https://www.vapo.com/filebank/7201-EN_Supplier_Code_of_Conduct_GMT_2019_06_13_\(v2\).pdf](https://www.vapo.com/filebank/7201-EN_Supplier_Code_of_Conduct_GMT_2019_06_13_(v2).pdf)
12. Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122016064>
13. Maapõueseadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122019011>
14. Keskkonnaseadustiku üldosa seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122019002>
15. Veeseadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/106052020044>
16. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122019007>
17. Maa-amet <https://www.maaamet.ee/et>
18. Riigimetsa Majandamise Keskus <https://rmk.ee/et>
19. Maapõuepoliitika põhialused https://www.envir.ee/sites/default/files/mpp_2050_kujundatud.pdf
20. Energiamaajanduse arengukava aastani 2030 https://www.mkm.ee/sites/default/files/en-mak_2030.pdf
21. Kliimapoliitika põhialused <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/kliima/kliimapoliitika-pohialused-aastani-2050-0>

22. Riigikogu otsus „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“ https://www.envir.ee/sites/default/files/362xiii_rk_o_04.2017-1.pdf
23. <https://www.vapo.com/en/group/corporate-governance> (tsiteeritud 06.10.2020)
24. J. Paal ja E. Leibak „Eesti soode seisund ja kaitstus“ https://issuu.com/elfond/docs/eesti_soode_seisund_ja_kaitstus
25. Eesti Looduse Fondi trükis https://issuu.com/elfond/docs/eesti_soode_seisund_ja_kaitstus
26. Tallinna Tehnikaülikooli uuringud turbalademete kohta <https://fond.egt.ee/fond>
27. Ida-Virumaal asuva Adraku mahajäetud turbaala korrastamine ja Pärnumaal asuva Alu turbaala korrastamine <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/maapou/turvas/jaaksoode-korrastamine>
28. Veepuhastus Vapo Grupis <https://www.vapo.com/producing-peat-responsibly/environmental-protection/water-protection-structures>
29. Krediidiinfo krediidiinfo.ee
30. Riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 (REKK 2030)
31. Turbauuringute andmebaas <https://turba.geoloogia.info/>
32. Good Soil (hea pinnase) kvaliteedimärk <https://www.qualitymarkgoodsoil.com/en/>